



The Stanley Steyer School
of Health Professions
Sackler Faculty of Medicine
Tel Aviv University

בית הספר למקצועות הבריאות
ע"ש סטנלי שטייר
הפקולטה לרפואה ע"ש סאקלר
אוניברסיטת תל אביב

תל אביב, 24.12.2020

הנדון: זכות לנוכחות מלווה בטיפול הרפואי – מכתבה של ד"ר עזרא מיום 15.11.2020

לעיון חברי ועדת האתיקה הועבר מכתבה של ד"ר ורד עזרא, ראש חטיבת הרפואה במשרד הבריאות מיום 15.11.2020 בנוגע זכות לנוכחות מלווה בטיפול הרפואי שממוען לרופאים ראשיים בקופות החולים. הוועדה התבקשה לבחון אם יש מקום להגיש הצעות כלשהן לשינוי נוסחו. להלן התרשמות חברי הוועדה.

בקליפת אגוז:

המסמך נראה די מאוזן. מחד הוא מציין את לשון החוק ואת הצורך להקפיד עליה ביחס לזכות המטופל למלווה גם בעת ביקור בקופת החולים. עוד יש התייחסות להנחיות חטיבת רפואה לפיהן מלווה אחד **בקופות החולים** הוא פשרה הולמת גם בתקופת הקורונה. מצד שני, שיקול הדעת לגבי דרך הפעלת החריגים שבחוק זכויות החולה לזכות למלווה נותר בידי הרופא/המטפל. וממילא, הזכות והסייגים לה מוגדרים בחוק, ואין במכתב של ראש חטיבת רפואה כדי לשנות דבר חקיקה ראשית.

וביתר פירוט:

המכתב מעלה שאלות הנוגעות לאוטונומיה, הטבה ומניעת נזק. בנוסחו נראה כי הוא מאזן בין באופן סביר.

אוטונומיה

ערכו של המסמך הוא ראשית לכל הצהרתי. עולה ממנו האפשרות שיש רופאים שבאופן גורף לא מאפשרים להכניס מלווה. גישה כזו היא לא מידתית. כל מקרה ראוי שיוכרע לגופו. חשוב שמגיפת הקורונה לא תהפוך תירוץ לפגוע בהיבט האוטונומיה של המטופלים שנוגע לזכות שלהם לשמור על מסגרת מוכרת/תומכת בצורת בן משפחה/מלווה בבדיקה/טיפול. העובדה שאנשים התלוננו מצביעה על האפשרות שחשו פגועים מהאיסור להכניס מלווה וייתכן שגם כך שלא ניתנה להם הזדמנות להסביר את הסיבה שבעטיה יש חשיבות לנוכחות של המלווה.

חשוב להדגיש כי גם במקרה שמופעל חריג שלא מאפשר מלווה, ראוי שהדבר יוסבר למטופלים ולמשפחותיהם. הסבר סבלני ואמפתי בנושא במקרים רבים יאפשר, על אף האכזבה, גם קבלה בהבנה ובתחושה של שותפים למאבק לצמצם את ההדבקה בנגיף. דרך תיווך המסר חשובה לא פחות מהמסר עצמו.

ערך ההטבה

חשיבות המלווה:

1. לתמיכה רגשית
2. לסיוע בתרגום/הבנת/זכרון המידע שמוסבר או נמסר במפגש הטיפולי (למשל מלווה של אדם מבוגר שאולי חווה ירידה בזיכרון או שהעברית אינה שגורה היטב בפיו). היעדר המלווה במקרים כאלו עשויה לפגוע באיכות הטיפול/היענות לטיפול.

מניעת נזק

שיקולי סיכון אפידמיולוגי:

1. אם מדובר בחדר קטן מאוד שבו שלושה נוכחים כבר מפריים את הריחוק הדרוש רצוי למצוא חדר חלופי גדול יותר, לפתוח חלונות וכיוב'.
2. אם המטופל והמלווה הם בני בית אין צורך לשמירת ריחוק ביניהם. כמו כן, סביר שהחשיפה למטופל בעת בדיקה גופנית משמעותית יותר מהחשיפה למלווה. נראה שבמקרים רבים אדם נוסף בחדר לא מהווה סיכון אפידמיולוגי לא סביר.
3. מאידך, גישה מחמירה יותר (ובייחוד בנקודת זמן של שיא תחלואה), תגרוס כי נוכחות אדם נוסף בחדר, ברמת התחלואה הנוכחית, מעלה סטיסטית את הסבירות כי בחדר יהיה חולה קורונה, ובמובן זה, מניעת נוכחותו (כפול כמות המלווים באותו היום) מצמצמת דה-פקטו את עליית הסיכון לכך שחולה קורונה ישהה בחדר הבדיקה שמטופלים אחרים נכנסים אליו במהלך היום. כמו כן, הגברת החשיפה של המטפל לנגיף, מגדילה את הסיכון שהוא, אם יידבק, ידביק את מטופליו.

לשון החוק: שכוללת חישוב של מניעת נזק לוקחת בחשבון רק הגנה על המטופל, המלווה, או מטופלים אחרים. כלומר, החוק לא מתייחס למקרה שבו "נוכחותו של המלווה יש בה כדי לפגוע בבריאות המטפל". כשנכתב החוק, נראה שלא לקחו בחשבון תרחיש של פנדמיה. כדי להתמודד עם הניסוח האמור, יכול המטפל לאמץ פרשנות (מעט דחוקה) כפי שמופיעה בסעיף 3 לעיל – הגנה על המטפל היא הגנה בעקיפין על מטופליו האחרים.

שיקולים נוספים

1. כשיקול נלווה לחישובי התועלת והנזק, ראוי להזכיר כי אלטרואיזם נתפס כחלק ממאפייני המקצוע הרפואי. כניסת מלווה במקרים שהדבר משמעותי לטובת המטופל וכאשר הסיכון האפידמיולוגי איננו קיצוני (למשל: המלווה ללא תסמיני מחלה, לאחר בדיקת קורונה שלילית, בטווח זמן אפקטיבי לאחר חיסון לקורונה, עוטה מסכה ושומר על כללי הזהירות) משקפת את הצבת טובת המטופל בראש, גם במחיר אישי מסויים (של חשש?) מצידו של הרופא המטפל.
2. לאור תחילת מתן חיסונים מפני נגיף הקורונה, מתחזקת חשיבות מכתבה של ד"ר עזרא. שלילת זכות (כמו הזכות למלווה) ראוי שתיעשה באופן מידתי ולזמן שאינו עולה על הנדרש. גם במקרים שבהן הנסיבות היו מצדיקות יותר לשלול זכות למלווה לפני שחברי הצוות הרפואי חוסנו, הרי שאיש צוות שחוסן בטווח זמן אפקטיבי לפני המפגש עם מטופליו הוא בעל הסתברות סטטיסטית קטנה עד מאוד להדבק בנגיף בעת מפגש עם מלווה של מטופל.

בכבוד רב,

ד"ר עו"ד אורן אסמן

מרצה בכיר, החוג לסייעוד

יו"ר ועדת האתיקה, בית הספר למקצועות הבריאות

הפקולטה לרפואה, אוניברסיטת תל אביב